

УДК 336.143.2:351.86

DOI: 10.31617/1.2023(147)01

МАЗАРАКІ Анатолій,
д. е. н., професор, ректор
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0001-5283-8444
rector@knute.edu.ua

MAZARAKI Anatolii,
Doctor of Science (Economics),
Professor, Rector
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5283-8444
rector@knute.edu.ua

ВОЛОСОВИЧ Світлана,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0003-3143-7582
s.volosovych@knute.edu.ua

VOLOSOVYCH Svitlana,
Doctor of Science (Economics),
Professor, Professor of Department of Finance
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0003-3143-7582
s.volosovych@knute.edu.ua

КРАУДФАНДИНГ БЛАГОДІЙНОСТІ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ

DONATION-BASED CROWDFUNDING UNDER CONDITIONS OF COUNTERACTING ARMED AGGRESSION

Вступ. Проблеми дефіциту коштів завжди актуальні для підприємців, домогосподарств та урядів, що спонукало їх до пошуку нових джерел та інструментів фінансування.

Проблема. В умовах воєнної агресії росії проти України краудфандинг благодійності (благодійний краудфандинг) стає одним із найдоступніших та найуспішніших способів залучення коштів на забезпечення підтримки протидії цій агресії.

Метою статті є визначення ролі краудфандингу благодійності у фінансуванні гуманітарних та військових потреб в Україні в умовах воєнного стану.

Методи. Дослідження проведено із застосуванням методів теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу та синтезу.

Результати дослідження. Краудфандинг благодійності в умовах протидії збройній агресії

Introduction. Problems of shortage of funds have always been relevant for the entrepreneurs, households and governments, which motivated them to search for new sources and financing instruments.

Problem. In the conditions of russia's military aggression against Ukraine, donation-based crowdfunding is becoming one of the most accessible and successful ways to raise funds to support counteracting russian aggression.

The aim of the paper is to determine the role of donation-based crowdfunding in financing humanitarian and military needs in Ukraine under martial law.

Methods. Methods of theoretical generalization, comparative analysis and synthesis were used in the paper.

Results. Donation-based crowdfunding under conditions of counteracting armed aggression in

в Україні набуває певних особливостей, які характеризуються об'єднанням людей на основі єдиних демократичних та загальнолюдських цінностей незалежно від географічних бар'єрів; посилення комунікацій між громадянами на основі емпатії і прагнення до свободи та самовизначення; доповнення державного фінансування армії та гуманітарних потреб, виступаючи потужною формою державно-приватного партнерства; залучення значної частини коштів у криптовалюті. За умови продовження російської воєнної агресії проти України існування благодійного краудфандингу можливе у межах оптимістичного, песимістичного чи нейтрального сценарію. Реалізація відповідного сценарію розвитку благодійного краудфандингу в Україні залежатиме від ситуації на фронті.

Висновки. Краудфандинг благодійності є інструментом збору коштів для фінансування благодійних соціально значущих проєктів, що здійснюється на основі моральної зацікавленості спонсорів (донорів). На відміну від інших видів краудфандингу, в основу прийняття рішень донора у благодійному краудфандингу покладено соціальні чинники. В умовах бурхливого розвитку мережевого краудфандингу вони тісно переплітаються з технічними чинниками, які створюють підґрунтя для розширення цільової аудиторії краудфандингу благодійності незалежно від географічних обмежень та швидкого збору необхідного обсягу коштів.

Ключові слова: краудфандинг, благодійний краудфандинг, краудфандинговий проєкт, фінансування проєктів, криптовалюта, війна.

JEL Classification: E44, G19, G20, H56

Ukraine acquires certain features, which are characterized by the uniting of people on the basis of common democratic and universal values, regardless of geographical barriers; strengthening communications between citizens based on empathy and the desire for freedom and self-determination; supplementing state funding of the army and humanitarian needs, acting as a powerful form of public and private partnership; attraction of a significant part of funds in cryptocurrency. The functioning of donation-based crowdfunding is possible within the optimistic, pessimistic or neutral scenario under the ongoing of russian military aggression against Ukraine. The implementation of the appropriate scenario for the development of donation-based crowdfunding in Ukraine will depend on the situation at the front.

Conclusions. Donation-based crowdfunding is a tool for collecting funds for the financing of charitable socially significant projects; it is implemented on the basis of the moral interest of sponsors (donors). Unlike other types of crowdfunding, social factors are important for donor decision-making in donation-based crowdfunding. In the conditions of the rapid development of network crowdfunding, they are closely intertwined with technical factors that create the basis for expanding the target audience of donation-based crowdfunding regardless of geographical locations and quickly collect necessary amount of funds.

Keywords: crowdfunding, donation-based crowdfunding, crowdfunding project, projects financing, cryptocurrency, war.

Вступ. Проблеми дефіциту коштів завжди є актуальними для урядів, підприємців та домогосподарств, що спонукало їх до пошуку нових джерел та інструментів фінансування. Одним з успішних інструментів фінансування інвестиційних проєктів став краудфандинг, що дає змогу залучати кошти на забезпечення різноманітних програм та надає можливість суб'єктам, які мають дефіцит фінансових ресурсів, отримати прямий доступ до залучення заощаджень фізичних осіб та суб'єктів господарювання. Підґрунтям зростання індустрії краудфандингу є безкоштовне просування в соціальних мережах. Нині він обумовлює трансформацію інвестиційної сфери завдяки інструментам фінансових технологій, що ефективно сприяють досягненню цілей краудфандингу.

Проблема. Пандемія *COVID-19* дала поштовх для розширення ринку краудфандингу. Загальна кількість кампаній *GoFundMe*, пов'язаних з *COVID-19*, у березні 2020 р. зросла на 735 %, а кількість проєктів *Kickstarter* упродовж січня-лютого 2020 р. – на 8.8 % [1]. В умовах воєнної агресії росії проти України благодійний краудфандинг (БК)

набуває нового забарвлення. Він стає одним з найдоступніших та найуспішніших способів залучення коштів на забезпечення підтримки протидії російській агресії. Спостерігається безпрецедентне започаткування ініціатив українських та зарубіжних громадян щодо фінансування гуманітарних та військових потреб в Україні. Це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різноманітних аспектів функціонування краудфандингу присвячено праці багатьох науковців. Більшість досліджень з цієї проблематики присвячено сутності та видам краудфандингу. Зокрема, К. Хадад та Л. Хорнаф розглядають його як категорію розробок *FinTech*, спрямованих на задоволення потреб у залученні капіталу за допомогою інноваційних та цифрових рішень [2]. Ця ідея відповідає твердженням вітчизняних науковців Н. Версаль, Я. Дудник, що краудфандинг є альтернативною *fintech*-екосистемою на фінансовому ринку [3]. Г. Брутон, С. Кравал, Д. Сігел акцентують увагу на тому, що краудфандинг та пов'язана з ним діяльність потенційно здатні забезпечити та розширити доступ до фінансування в раніше недостатньо обслуговуваних або необслуговуваних районах, а також запропонувати нові рішення у сферах, які зараз обслуговуються традиційними фінансовими установами [4].

Існує думка, що краудфандинг варто розглядати як інструмент фінансування проєктів шляхом відкритого заклику на основі матеріальної чи моральної зацікавленості потенційних спонсорів [5]. Водночас питанням дослідження БК присвячено досить обмежений перелік праць. Так, Л. Зао та Р. Шренор розглядають його як новий канал для надання грошової підтримки некомерційним, просоціальним та іншим ініціативам, спрямованим на добро [6]. Краудфандинг, заснований на пожертвуваннях, надає можливість людям створювати суспільні блага шляхом пожертвувань на соціальні кампанії [7]. Е. Гербер та Дж. Гуї підкреслюють, що БК є різновидом філантропії [8] на тлі того, що він відображає новаторську парадигму онлайн-благодійності [9]. В окремих публікаціях досліджуються чинники впливу на прийняття рішення донорів при наданні коштів у БК на лікування важкохворих [10; 11]. Однак питанням ролі краудфандингу у фінансуванні проєктів на військові та гуманітарні цілі в умовах воєнного стану у працях вітчизняних та зарубіжних вчених приділяється недостатньо уваги.

Метою статті є встановлення ролі краудфандингу благодійності у фінансуванні гуманітарних та військових потреб в Україні в умовах воєнного стану.

Методи. Теоретичним та методологічним підґрунтям для написання статті стали праці вітчизняних та закордонних науковців з питань залучення коштів за допомогою краудфандингу. Методи теоретичного узагальнення застосовано для систематизації чинників впливу на розвиток благодійного краудфандингу та виявлення його особливостей в умовах воєнного стану в Україні; порівняльного аналізу та синтезу –

для свот-аналізу БК в Україні в умовах воєнної російської агресії та обґрунтування оптимістичного, песимістичного та нейтрального сценаріїв його розвитку.

Результати дослідження. В Україні внаслідок військових дій, знищення цивільної та військової інфраструктури відбувається посилення гуманітарної кризи, залежності від іноземних поставок озброєння на тлі виснаження можливостей держави фінансувати потреби ЗСУ та соціальні видатки. З перших днів війни краудфандинг сприяв об'єднанню зусиль багатьох людей в Україні та за кордоном щодо збору коштів на придбання БПЛА, амуніції, медикаментів, продуктів харчування та гігієни. Нині підвищення рівня довіри між учасниками краудфандингового проєкту підкріплюється технологічними можливостями використання інтернет-технологій, що дає змогу контролювати всі етапи збору коштів та реалізації проєкту [12]. Завдяки БК створюється підґрунтя для залучення тих донорів, які активно шукають можливості внести свою частку у боротьбу українського народу за свою свободу та незалежність на платформах краудфандингу.

Практика допомоги громадян військовим сягає своїм корінням у давні часи. Так, на табличці, знайдений у північній Англії, збереглася інформація про благодійне надання римським солдатам сандалій, шкарпеток та нижньої білизни. Мирні мешканці США в'язали теплі речі для військових під час Першої світової війни. У Великобританії за часів Другої світової війни створено фонд "*Spitfire*", через який зібрано 12.6 тис. фунтів стерлінгів для будівництва винищувачів (490 тис. фунтів стерлінгів, або 590 тис. дол. США за нинішнім курсом). У межах цієї програми зібрано близько 13 млн фунтів стерлінгів на понад 1 тис. літаків із 20 тис. побудованих [13]. У сучасних умовах на тлі широкого впровадження інструментів фінансових технологій у сферу фінансування проєктів краудфандинг стає мережевим. Лу Чен, Фан Луо, Ванші Хе, Хенг Зао, Ліру Пан розглядають його як модель фінансування, що підтримується інформаційними технологіями, в якій використовуються онлайн-платформи для залучення коштів [10].

БК відповідає цілям та сферам благодійної діяльності, визначеним у ст. 3 Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" № 5073-VI від 5 липня 2012 р., тобто він є інструментом для збору коштів на її фінансування. Так, ст. 7 Закону України № 5073-VI під публічним збором благодійних пожертв розуміє добровільний збір цільової допомоги у формі коштів або майна серед невизначеного кола осіб, зокрема з використанням засобів електронних комунікацій, у т. ч. благодійного електронно-комунікаційного повідомлення, для досягнення цілей [14].

На основі загальних принципів краудфандингу [5] можна сформулювати *принципи благодійного краудфандингу*:

- цільовий характер, що полягає у попередньому визначенні цілей використання зібраних коштів під час розроблення стратегії залучення допомоги та окреслення сегмента потенційно зацікавлених донорів;

- добровільність внесення коштів донорами на фінансування спільного проєкту;
- зацікавленість майбутніх спонсорів, підґрунтям чого є отримання ними певної моральної цінності;
- прозорість при залученні та використанні фінансових ресурсів;
- зручність внесення коштів для донорів, що забезпечується широким впровадженням інструментів фінансових технологій у платіжну сферу.

Крім благодійного краудфандингу (*Crowddonating*), існують такі його категорії, як краудфандинг на основі винагороди (*Reward-based crowdfunding*), краудінвестинг (*Crowdinvesting*), краудлендінг (*Crowdlending*), торгівля рахунками-фактурами [5].

Динаміку кількості користувачів послугами краудфандингу на глобальному ринку за останні 6 років представлено на *рис. 1*.

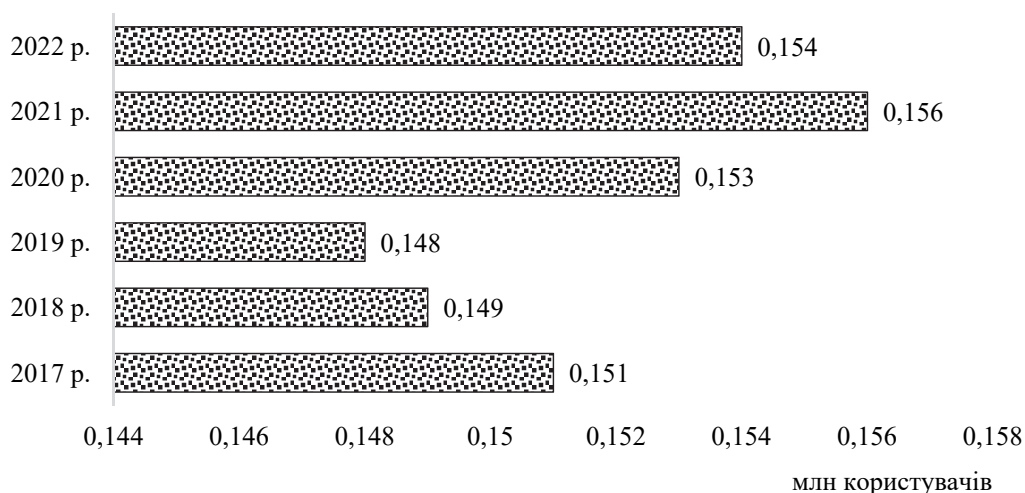

Рис. 1. Чисельність користувачів послугами краудфандингу на глобальному ринку за 2017–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [15].

Як випливає з *рис. 1*, упродовж 2019–2021 рр. спостерігається тенденція до збільшення цього показника, що підтверджує зростання популярності краудфандингу як інструменту залучення коштів. Основним чинником впливу на зростання зацікавленості учасниками ринку краудфандингом упродовж останніх трьох років, ймовірно, стала пандемія *COVID-19*. Водночас, значна кількість користувачів послугами краудфандингу, що збереглася й у 2022 р., додатково пояснюється військовими діями в Україні, що потужно активізували БК у багатьох країнах світу.

Обсяг глобального ринку краудфандингу має тенденцію до зростання. Так, якщо у 2019 р. цей показник становив 12.4 млрд дол. США [15], то вже у 2021 р. – 13.5 млрд дол. США [16]. І цей показник дедалі зростатиме. Так, прогнозований розмір ринку краудфандингу згідно із дослідженнями компанії *Facts and Factors* в 2028 р. становитиме 28.2 млрд дол. США [17]. Вбачається, що річний темп зростання

глобального ринку краудфандингу до 2027 р. становитиме 11 % [18]. У структурі зібраних коштів через краудфандинг США займає 42 %, Великобританія – 11 %, Канада – 5 %. Водночас 40 % залучених за допомогою краудфандингу коштів спрямовані на фінансування бізнесу, 20 % – на соціальні цілі [18].

Чинники, які впливають на прийняття рішення донорів щодо надання коштів на благодійні цілі за допомогою краудфандингу, з одного боку, поділяються на *соціальні* та *технічні*, а з іншого – на *зовнішні* та *внутрішні*. У їхній структурі переважають соціальні чинники, що є особливістю благодійного краудфандингу порівняно з краудінвестингом та краудлендінгом, де підґрунтям для прийняття рішення інвестором щодо внесення коштів у проєкт є економічні чинники (рис. 2). Більшість соціальних чинників у благодійному краудфандингу мають внутрішню природу, тобто враховують специфіку власне донора.

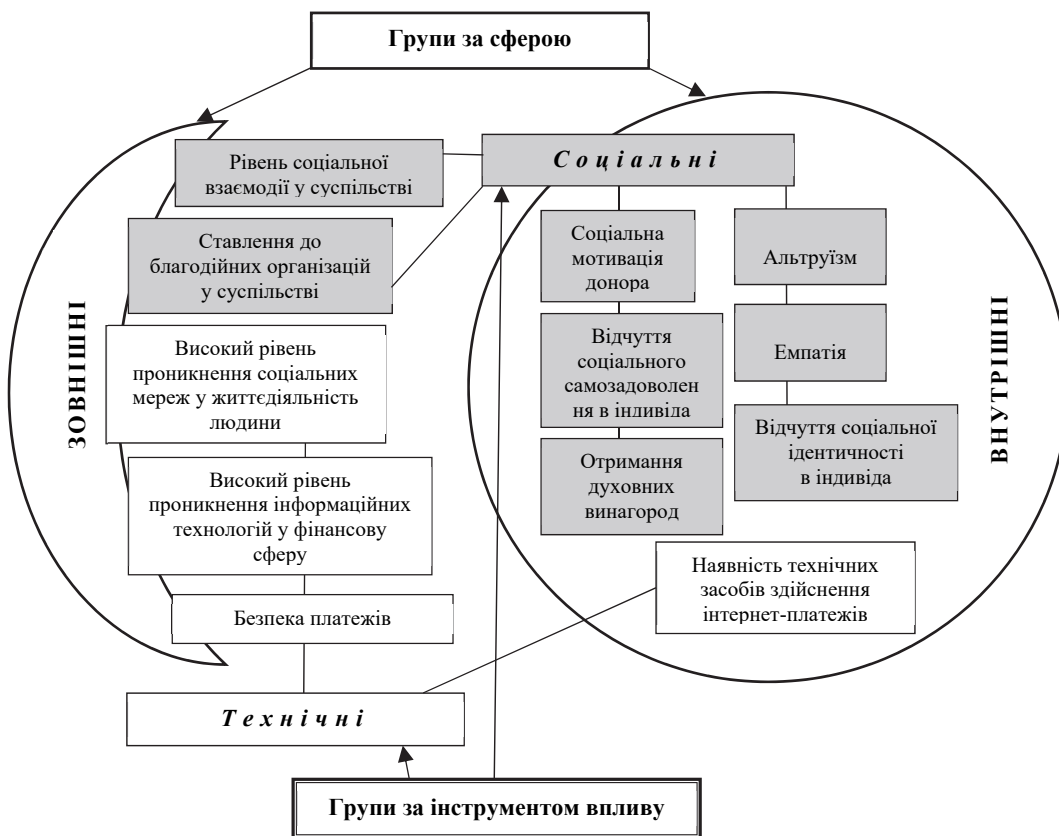

Рис. 2. Групування чинників впливу на прийняття рішення донорів щодо фінансування благодійних проєктів через краудфандинг

Джерело: складено авторами на основі [10; 11] та власних досліджень.

Підґрунтям активізації БК в Україні в умовах воєнного стану стало домінування благодійних проєктів, орієнтованих на розвиток громад, у довоєнний період. З перших днів російського вторгнення в Україну багато людей у всьому світі консолідувалися у прагненні допомогти

українському народу відстояти свою незалежність. Благодійний краудфандинг став одним з інструментів підтримки України в умовах російської воєнної агресії. Кошти на забезпечення гуманітарних та військових потреб збираються через краудфандингові проекти як в Україні, так і за її межами (табл. 1).

Таблиця 1

ТОП-10 краудфандингових проєктів за ренкінгом *Forbes Ukraine*, які найефективніше залучають кошти за допомогою краудфандингу для підтримки українців та ЗСУ під час російської агресії

Проєкт	Рік створення	Засновник	Спрямування коштів
Повернись живим	2015 (як ініціатива існує з 2014)	Віталій Дейнега	Допомога армії (бронежилети, шоломи, нелетальна зброя, технічні засоби). За час війни зібрано 238.8 млн грн та 28.7 млн дол. США у криптовалютах
Стій з Україною (через платформу <i>Gofundme</i>)	2022	Міла Куніс та Ештон Катчер	Гуманітарна допомога українським біженцям у розмірі понад 37 млн дол. США
<i>Razom</i>	2014	Українці, які мешкають у Нью-Йорку	З 24 лютого 2022 р. <i>Razom</i> поставили на паузу всі проєкти та зосередились тільки на <i>Emergency Response</i> – критично важливій гуманітарній допомозі для України
Благодійний фонд "Київська школа економіки" (<i>KSE Foundation</i>)	2007	Київська школа економіки	До 24 лютого 2022 р. <i>KSE Foundation</i> спрямовував кошти виключно на освітні проєкти. З 25 лютого 2022 р. кошти спрямовуються винятково на допомогу військовим, жертвам війни
<i>Nova Ukraine</i> , американська неприбуткова організація	2014	Американці українського походження	Медицина, гуманітарна допомога. Щорічно до війни збирали 300–400 тис. дол. США на допомогу українським благодійним фондам та культурним ініціативам. За перші 40 днів війни зібрано понад 15 млн дол. США
<i>Help. Ukraine.center</i>	2022	Представники українського бізнесу (портового оператора <i>TIC, Rozetka.ua</i> , "Нової Пошти", <i>Fozzy Group</i> та ін.)	Гуманітарна та медична допомога. За час війни зібрано 7.9 млн євро
Фонд Сергія Притули	2020	Сергій Притула	Допомога армії через придбання дронів, оптики, засобів зв'язку, автомобілів, засобів тактичної медицини, військового екіпірування, ремонт трофейної зброї та гуманітарна допомога
Правозахисна організація "Восток SOS"	2015 (як ініціатива – з 2014)	Активісти луганського Правозахисного центру "Поступ", кримського Правозахисного центру "Дія" та Цивільного сектора луганського Євромайдану	Гуманітарна допомога, на фінансування якої зібрано понад 4.3 млн дол. США
Фонд "Голоси дітей"	2015	Олена Розвадовська, фахівчиня у сфері захисту прав дитини	Гуманітарна та психологічна допомога дітям та батькам – 2.3 млн дол. США
Громадська організація "Армія SOS"	2014	Активісти м. Києва та Київської області	Допомога армії, що передбачає надання військовим програмного забезпечення, виробництво безпілотників "Валькірія", закупівля мобільних комплексів радіоелектронної розвідки, автомобілів, тепловізорів, приладів нічного бачення, шоломів, бронежилетів, аптечок, кабелів, блоків живлення, генераторів, супутникового інтернету <i>Starlink</i> . За час війни "Армія SOS" витратила 47 млн грн

Джерело: складено авторами на основі [19; 20].

У системі благодійного краудфіндингу в умовах воєнного стану в Україні можна виокремити дві ланки: фінансування військових та гуманітарних потреб (рис. 3). Водночас низка витрат коштів, зібраних за допомогою БК, має подвійне призначення, зокрема, це стосується витрат на протезування, лікування, їжу, засоби тактичної медицини та ін.

Рис. 3. Напрями витрат, що фінансуються за рахунок коштів благодійного краудфіндингу в Україні в умовах воєнного стану

Джерело: складено авторами на основі [15; 19–21].

У функціонуванні БК в Україні в умовах воєнного стану можна виокремити низку переваг, недоліків, загроз та можливостей (табл. 2).

БК в умовах воєнного стану в Україні набуває певних особливостей, які характеризуються об'єднанням людей на засадах:

- єдиних демократичних та загальнолюдських цінностей незалежно від географічних бар'єрів;
- посилення комунікацій між громадянами на основі емпатії та прагнення до свободи та самовизначення;
- доповнення державного фінансування армії та гуманітарних потреб, що є потужною формою державно-приватного партнерства;
- залучення значної частини коштів у криптовалюті. Цьому сприяло прийняття Закону України "Про обіг віртуальних валют", що дало змогу державі створити криптовалютні фонди через співпрацю Міністерства

цифрової трансформації з криптовалютною біржею *Kuna*, платформою *Everstake*. Водночас кошти у криптовалюті приймають багато благодійних фондів, зокрема, "Повернись живим", Сергія Притули, "Армія SOS", "Восток SOS", "Голоси дітей", "Госпітальєри", "Очі армії", "Паляниця", "Добробут", "*Nova Ukraine*", "Таблеточки". Станом на вересень 2022 р. зібрано 179 млн дол. США, з понад 93 млн дол. США на військові цілі та понад 85 млн дол. США на гуманітарні цілі [21].

Таблиця 2

Swot-аналіз благодійного краудфінансування в Україні

ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Джерело фінансування військових та гуманітарних потреб в умовах дефіциту державного та місцевих бюджетів	Відсутність належного державного регулювання як краудфінансування загалом, так і БК зокрема
Залучення великої кількості донорів	Неможливість покрити весь обсяг гуманітарних потреб
Відсутність обмежень щодо встановлення мінімальних розмірів внесених коштів	Неможливість витратити кошти на придбання певних видів озброєння з огляду на існуючі міжнародні правила їх постачання
Відсутність географічних обмежень при залученні коштів	
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Посилення державно-приватного партнерства	Втрати коштів унаслідок реалізації кіберризиків
Швидке реагування на динамічні потреби постраждалого від війни цивільного населення та армії	Нецільове використання коштів
Гнучке врахування широкого спектра гуманітарних та військових потреб	

Джерело: складено авторами на основі [6; 7; 10; 11] та власних досліджень.

За умови продовження російської воєнної агресії проти України вбачається, що існування БК можливе у межах оптимістичного, песимістичного чи нейтрального сценаріїв.

За реалізації *оптимістичного сценарію* для розвитку БК в Україні передбачається припинення воєнних дій, у результаті чого зібрані кошти будуть спрямовуватися на відновлення інфраструктури, житла, фізичну та психологічну реабілітацію військових та цивільних осіб, започаткування чи відновлення бізнесу на тлі можливого продовження тенденції збільшення зібраних коштів. Цьому сприятиме подальша активізація популярності краудфінансування у світі, соціальних мереж, доступу до альтернативних платежів та стійка вмотивованість донорів як в Україні, так і всьому світі.

Підґрунтям *песимістичного сценарію* може стати зменшення обсягів фінансування гуманітарних та військових потреб через краудфінансування, падіння ділової активності як в Україні, так і світі. За прогнозами Міжнародного валютного фонду, у 2023 р. зростання світової економіки становитиме лише 2.7 %, а в країнах Західної Європи та США, які є основними партнерами та донорами України, цей показник ще нижчий [22]. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (*OECD*), внаслідок російської агресії проти України світова економіка недоотримає продукції на суму 2.8 трлн дол. США до кінця 2023 р. [23]. Водночас війна в Україні посилить бідність у глобальному масштабі, збільшення якої спричинено пандемією *COVID-19* [24].

Нейтральний сценарій розвитку благодійного краудфандингу в Україні передбачає, що обсяги зібраних коштів залишаться приблизно у таких самих розмірах, що і впродовж 2022 р. При цьому збережеться роль пожертвувань у криптовалюті. У межах цього сценарію зібрані кошти будуть використовуватися, як і в 2022 р., на військові та гуманітарні цілі. Значна частина витрат зберігатиме подвійне призначення.

Реалізація відповідного сценарію розвитку БК в Україні залежатиме від ситуації на фронті.

Висновки. Благодійний краудфандинг є інструментом збору коштів для фінансування благодійних соціально значущих проєктів, що здійснюється на основі моральної зацікавленості спонсорів (донорів). На відміну від інших видів краудфандингу, в основу прийняття рішень донора у БК покладено соціальні чинники. В умовах бурхливого розвитку мережевого краудфандингу вони тісно переплітаються з технічними чинниками, які створюють підґрунтя для розширення цільової аудиторії БК незалежно від географічних обмежень та швидкого збору необхідних обсягів коштів. Водночас соціальні чинники у БК здебільшого залежать від внутрішньої мотивації донора. В умовах воєнного стану в Україні у благодійному краудфандингу посилюються його соціальна та комунікативна функції.

Перспективами подальших наукових розвідок мають стати дослідження розвитку благодійного краудфандингу в Україні у повоєнний період.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Search Market Research Report. URL: <https://www.fnfresearch.com/crowdfunding-market>
2. Christian Haddad & Lars Hornuf. The emergence of the global fintech market: economic and technological determinants. *Small Business. Economics*. 2019. Vol. 53. p. 81-105. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-018-9991-x>
3. Версаль Н., Дудник Я. Краудфандинг як альтернативна FINTECH-екосистема на фінансовому ринку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. Вип.4(217). С. 26-37.
4. Bruton G., Khavul S., Siegel D. et al. New Financial Alternatives in Seeding Entrepreneurship: Microfinance, Crowdfunding, and Peer-to-Peer Innovations. URL: https://www.researchgate.net/publication/269288045_New_Financial_Alternatives_in_Seeding_Entrepreneurship_Microfinance_Crowdfunding_and_Peer-to-Peer_Innovations
5. Волосович С. В., Василенко А. В. Краудфандинг як інноваційний метод фінансування проєктів. *Modern Economics*. 2017. № 4. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/volosovych.pdf>
6. Liang Zhao and Rotem Shneur. Donation Crowdfunding: Principles and Donor Behaviour. URL: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/41282/2020_Book_AdvancesInCrowdfunding.pdf?sequence=1

7. Liang Zhao, Zhe Sun. Pure donation or hybrid donation crowdfunding: Which model is more conducive to prosocial campaign success? *Baltic Journal of Management*. November. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/337360438_Pure_donation_or_hybrid_donation_crowdfunding_Which_model_is_more_conducive_to_prosocial_campaign_success
8. Gerber E. M., & Hui J. Crowdfunding: Motivations and Deterrents for Participation. URL: <https://dl.acm.org/doi/10.1145/2530540>
9. Gerber, E. M., Hui, J. S., & Kuo, P. Y. Crowdfunding: Why People Are Motivated to Post and Fund Projects on Crowdfunding Platforms. URL: [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1710811](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1710811)
10. Lu Chen, Fan Luo, Wanshi He, Heng Zhao, Liru Pan. A study on the influencing factors of the public's willingness to donate funds for critical illness crowdfunding projects on network platforms. *PLOS ONE*. 2022. № 17(3). URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0263706>
11. Qihua Liu, Li Wang, Jingyi Zhou, Wei Wu, Yiran Li. Factors Influencing Donation Intention to Personal Medical Crowdfunding Projects Appearing on MSNS. *Journal of Organizational and End User Computing*. 2022. № 34(4). URL: <https://www.igi-global.com/gateway/article/full-text-html/287572&riu=true>
12. Васильчук І. П. Краудфандінг як феномен постіндустріальної економіки. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_55
13. How crowdfunding is shaping the war in Ukraine. URL: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/07/27/how-crowdfunding-is-shaping-the-war-in-ukraine>
14. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України №5073-VI від 5 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
15. Global crowdfunding volume by region 2020 – Statista. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-capital-raising/crowdfunding/worldwide>
16. Global Crowdfunding Market Size, Status and Forecast 2020-2026. URL: <https://www.marketresearch.com/QYResearch-Group-v3531/Global-Crowdfunding-Size-Status-Forecast-13770115>
17. Search Market Research Report. URL: <https://www.fnfresearch.com/crowdfunding-market>
18. 30+ Valuable Crowdfunding Statistics, Facts, and Trends. URL: <https://thrivemyway.com/crowdfunding-statistics/https://thrivemyway.com/crowdfunding-statistics>
19. Петрушко Л., Давиденко Б. Forbes склав перший ренкінг недержавних фондів та громадських організацій, які найефективніше залучають гроші для підтримки українців та Збройних сил під час російської агресії. URL: <https://forbes.ua/company/bogi-fandreyzingu-khto-zaluchiv-naybilshe-groshey-dlya-ukraintsiv-ta-armii-pid-chas-viyuni-renking-vid-forbes-07042022-5327>
20. Звітність фонду "Повернись живим". URL: <https://savelife.in.ua/reports>
21. Ярова М. Криптовалюта для волонтерів. Як українці зібрали \$179 млн в крипті й хто задонатив найбільше. URL: <https://ain.ua/2022/10/26/kryptovalyuta-dlya-volonteriv>
22. World Economic Outlook. International Monetary Fund. October 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022>
23. Russia's War in Ukraine to Cost Global Economy \$2.8 Trillion, OECD Says. URL: https://www.wsj.com/articles/russias-war-in-ukraine-to-cost-global-economy-2-8-trillion-oecd-says-11664177401?mod=hp_lead_pos10
24. Covid-19 and the war in Ukraine. IMF Annual Report 2022. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/in-focus/covid-19/?CID=sm-com-lkd-AR2022>

REFERENCES

1. Search Market Research Report. *www.fnfresearch.com*. <https://www.fnfresearch.com/crowdfunding-market> [in English].

2. Christian, Haddad & Lars, Hornuf (2019). The emergence of the global fintech market: economic and technological determinants. *Small Business. Economics*. Vol. 53, (pp. 81-105). <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-018-9991-x> [in English].
3. Versal', N., & Dudnyk, Ja. (2021). Kraudfandyng jak al'ternatyvna FINTECH-ekosystema na finansovomu rynku [Crowdfunding as an alternative FINTECH ecosystem in the financial market]. *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*. Vol. 4(217). (pp. 26-37) [in Ukrainian].
4. Bruton, G., Khavul, S., Siegel, D. et al. New Financial Alternatives in Seeding Entrepreneurship: Microfinance, Crowdfunding, and Peer-to-Peer Innovations. *www.researchgate.net*. https://www.researchgate.net/publication/269288045_New_Financial_Alternatives_in_Seeding_Entrepreneurship_Microfinance_Crowdfunding_and_Peer-to-Peer_Innovations [in English].
5. Volosovych, S. V., & Vasylenko, A. V. (2017). Kraudfandyng jak innovacijnyj metod finansuvannya proektiv [Crowdfunding as an innovative method of financing projects]. *Modern Economics*, 4. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/volosovych.pdf> [in Ukrainian].
6. Liang, Zhao & Rotem, Shneur. Donation Crowdfunding: Principles and Donor Behaviour. *library.oapen.org*. https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/41282/2020_Book_AdvancesInCrowdfunding.pdf?sequence=1 [in English].
7. Liang, Zhao, & Zhe, Sun (2019). Pure donation or hybrid donation crowdfunding: Which model is more conducive to prosocial campaign success? *Baltic Journal of Management*. November. https://www.researchgate.net/publication/337360438_Pure_donation_or_hybrid_donation_crowdfunding_Which_model_is_more_conducive_to_prosocial_campaign_success [in English].
8. Gerber, E. M., & Hui, J. Crowdfunding: Motivations and Deterrents for Participation. *dl.acm.org*. <https://dl.acm.org/doi/10.1145/2530540> [in English].
9. Gerber, E. M., Hui, J. S., & Kuo, P. Y. Crowdfunding: Why People Are Motivated to Post and Fund Projects on Crowdfunding Platforms. *www.scirp.org*. [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1710811](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1710811) [in English].
10. Lu, Chen, Fan, Luo, Wanshi He, Heng, Zhao, Liru, Pan. (2022). A study on the influencing factors of the public's willingness to donate funds for critical illness crowdfunding projects on network platforms. *PLOS ONE*, 17(3). <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0263706> [in English].
11. Qihua, Liu, Li, Wang, Jingyi, Zhou, Wei Wu, & Yiran, Li (2022). Factors Influencing Donation Intention to Personal Medical Crowdfunding Projects Appearing on MSNS. *Journal of Organizational and End User Computing*, 34(4). <https://www.igi-global.com/gateway/article/full-text-html/287572&riu=true> [in English].
12. Vasyly'chuk, I. P. (2013). Kraudfandyng jak fenomen postindustrial'noi' ekonomiky [Crowdfunding as a phenomenon of the post-industrial economy]. *Efektivna ekonomika – Efektivna ekonomika*, 11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_55 [in Ukrainian].
13. How crowdfunding is shaping the war in Ukraine. *www.economist.com*. <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/07/27/how-crowdfunding-is-shaping-the-war-in-ukraine>
14. Pro blagodijnu dijaly'nist' ta blagodijni organizacii' [On charitable activities and charitable organizations: Law of Ukraine No. 5073-VI dated July 5, 2012]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> [in Ukrainian].
15. Global crowdfunding volume by region 2020 – Statista. *www.statista.com*. <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-capital-raising/crowdfunding/worldwide> [in English].

16. Global Crowdfunding Market Size, Status and Forecast 2020-2026. *www.marketresearch.com*. <https://www.marketresearch.com/QYResearch-Group-v3531/Global-Crowdfunding-Size-Status-Forecast-13770115> [in English].
17. Search Market Research Report. <https://www.fnfresearch.com/crowdfunding-market> [in English].
18. 30+ Valuable Crowdfunding Statistics, Facts, and Trends. <https://thrivemyway.com/crowdfunding-statistics/https://thrivemyway.com/crowdfunding-statistics> [in English].
19. Petrushko, L., & Davydenko, B. Forbes sklav pershyj renking nederzhavnyh fondiv ta gromads'kyh organizacij, jaki najefektyvnishe zaluchajut' groshi dlja pidtrymky ukrai'nciv ta Zbrojnyh syl pid chas rosij's'koi' agresii' [Forbes compiled the first ranking of non-governmental foundations and public organizations that most effectively raise money to support Ukrainians and the Armed Forces during russian aggression]. *forbes.ua*. <https://forbes.ua/company/bogi-fandreyzingu-khto-zaluchiv-naybilshe-groshey-dlya-ukraintsiv-ta-armii-pid-chas-viyni-renking-vid-forbes-07042022-5327> [in Ukrainian].
20. Zvitnist' fondu "Povernys' zhyvym" ["Come Back Alive" Fund Reporting]. <https://savelife.in.ua/reports> [in Ukrainian].
21. Jarova, M. (2022). Kryptovaljuta dlja volonteriv. Jak ukrai'nci zibraly \$179 mln v krypti j hto zadonatyv najbil'she [Cryptocurrency for volunteers. How Ukrainians collected \$179 million in crypto and who donated the most]. <https://ain.ua/2022/10/26/kryptovaljuta-dlya-volonteriv> [in Ukrainian].
22. World Economic Outlook. International Monetary Fund. October (2022). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022> [in English].
23. Russia's War in Ukraine to Cost Global Economy \$2.8 Trillion, OECD Says. *www.wsj.com*. https://www.wsj.com/articles/russias-war-in-ukraine-to-cost-global-economy-2-8-trillion-oecd-says-11664177401?mod=hp_lead_pos10 [in English].
24. Covid-19 and the war in Ukraine. IMF Annual Report (2022). <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/in-focus/covid-19/?CID=sm-com-lkd-AR2022> [in English].

Надійшла до редакції 17.01.2023.

Прийнято до друку 18.01.2023.

Опубліковано онлайн 23.02.2023.